

A transzylvanizmus, mint politikai koncepció¹

Kós Károly egyetlen gondolatban fogalmazta meg e koncepció lényegét: hogy tí. „az erdélyi kérdést erdélyiekkel, hagyományos erdélyi módon”, azaz autonómiával lehet és kell megoldani.

Lehet, hogy Rómából, Párizsból, Washingtonból, vagy Moszkvából elhanyagolható kérdés, hogy a 103 ezer km² területű, 1920-ban öt és félmillió, napjainkban hét és félmillió lakosú Erdély (70-71%-a román, 22%-a magyar, 4%-a német), ez a másnak alig ország, – nekünk magyaroknak tündérkert, románoknak híd Európa felé, s legáltalább tucat nemzet közös hazája –, Romániához, Magyarországhoz tartozik-e, vagy független állam. Nem úgy ezen régió népeinek!

Az erdélyi kérdés csapdája, hogy:

1) 1920-ig Erdélyben sohasem volt román állam;

2) az évszázadok során román többség alakult ki: 1300 körül 1000 erdélyi helységből 6-ban jegyeztek fel román nevet; Mátyás király korában Erdély fél millió lakosa közül százezer volt román; a demográfiai robbanás – román szempontból – a XVII. század végén következett be, amikor 25 év alatt 650 %-kal nőtt meg a számuk.

Sokakat foglalkoztatott: helyes volt-e egyáltalán 1848-ban az Unió helyreállítása Magyarországgal? És ezt nemcsak románok tették fel, hanem magyarok is, főleg az országrész szülőttei. Az *unió-pártiak* érve: Erdély mindig a magyar korona része volt; ezzel szembe az *autonomisták* a külön út, az erdélyi történelem, kultúra, az erdélyi ember és lélek másságát hangsúlyozták. Ezen koncepcióhoz kapcsolódva: rövid történeti áttekintést adunk arról: 1) hogyan változott Erdély statusa; 2) mi a megyei, székely és román önkormányzat; 3) ismertettünk néhány Erdély autonómiájára vonatkozó tervezetet.

Magyarország és Erdély viszonya

1. *A vajdák korában*, ahogyan Mester Miklós 1936-ban megjelent nagysikerű monográfiájában írta – Iuliu Maniu, *akkor*, Romániában Maniu Gyula aláírással, magyarul köszönte meg a tiszteletpéldányt –, Erdély önkormányzata „tipikus középkori jellegű autonómia volt.” Az erdélyi vajda kormányozta, de hatásköre csak a hét királyi vármegyére korlátozódott. A székely és szász törvényhatósági területekre csak katonailag terjedt ki, ha az ország védelme megkívánta.

2. *A fejedelemség korában*, Magyarország három részre szakadása után, a magyar királyi hatalom Erdélybe tette át székhelyét – *Erdély a magyar államiség, a nemzeti egység képviselője lett.* A fejedelmet az országgyűlés választotta, saját diplomáciája és hadserege volt, a törvényeket magyar és latin nyelven hozták. Csak azért nem mondhatjuk, hogy független volt, mert évi 10-40 ezer aranyforint adót kellett a Portának fizetnie.

3. 1691-ben kiadott *Diploma Leopoldium* szerint Erdély *autonóm* állam volt, *de nem szuverén.* A fejedelmi jogkört a Habsburgok, mint magyar királyok gyakorolták. Saját országgyűlése volt, ennek javaslatára nevezte ki a király a kormány élére a gubernátort. Az erdélyi kancellária azonban Bécsben volt. Belső igazgatásában önállósága fokozatosan kopott: jogköréből kivették a függetlenséget jelentő külügyet, had-

¹ Elhangzott 1995. december 5-én, a 75 esztendeje kisebbségbe került magyarság sorskérdéseiről a Honismereti Szövetség által szervezett tanácskozáson. (Szerk.)

ügyet és pénzügyet. A kormányzó helyét a megszálló német generális foglalta el; az országgyűlés is háttérbe szorult.

4. Az *unionista mozgalom* 1790-től követhető jól nyomon, II. Rákóczi Ferencet már foglalkoztatta Magyarország és az önálló Erdély konföderációja. Az 1834/35-ös erdélyi diétán, majd az 1837/38-as országgyűlésen az erdélyiek azért foglaltak állást az Unió mellett, hogy így az országrész bekapcsolódjon a polgári fejlődésbe, és az erdélyi román többség Magyarországon kisebbség legyen.

5. 1848-ban az *Unióval* megszűnt Erdély különállósága. Ismertek a tragikus események, amelyek a két nép között ezután történtek. Az 1849-es júliusi Kossuth-Bálcescu-féle nemzetiségi kiegyezési tervezet megkésett volt, de kiindulási alap lehetett volna. Az emigrációban mindketten tovább dolgoztak konföderációs tervezeiken, s még álláspontjuk is közeledett. Kossuth Magyarország és Erdély kapcsolatában elment a perszónálunióig.

6. A szabadságharc leverése után Erdélyt ismét közvetlenül Bécsből igazgatták, 1860-ban, az osztrák abszolutizmus mérséklésére az *Októberi Diploma* visszaadta Erdély „autonómiáját”. 1862-ben jelent meg a Kossuthnak tulajdonított *Dunai konföderációs tervezet*. Az 1863/64-es szebeni országgyűlésen az erdélyi románok Erdély autonómiáját követelték, azonban *ekkor és később is részükről az autonómia mindig az (Magyarország és Erdély) Unióval szemben merült fel!*

7. Az erdélyi Román Nemzeti Párt 1905-ös szebeni határozatában az *erdélyi autonómia* helyére a nyelvhatárok szerint kiigazítandó *közigazgatási önkormányzat*, a román nép államalkotó mivoltának elismerése került. További, 1910-1914 között megfogalmazott követeléseik: román vidékeken román nyelvű közigazgatás és bírászkodás, egyházak autonómiája, 3 új püspökség, román hivatalnokok, főispánok, államtitkárok kinevezése, a képviselői mandátumoknak a nemzetiségi arányszám szerinti elosztása, 50 román választói kerület, 3 állami gimnázium.

8. 1918. december 1-én Gyulafehérváron megjelent 1228 erdélyi román Nemzetgyűlés keretében még a béketárgyalások előtt kimondta Erdély egyesülését Romániával. Ők is Wilson önrendelkezési elvére hivatkoztak, akárcsak a kolozsvári ellenemzetgyűlésen megjelent 50 000, főleg magyar és néhány román és szász, akik december 22-én a Magyarországhoz tartozása mellett voksoltak.

9. Erdély az 1920 június 4-i trianoni békeszerződés óta – a második bécsi döntést (1940. augusztus 30) követő négy évtől eltekintve – Romániához tartozik.

Az erdélyi megyei, székely és szász önkormányzat

Az Erdély belső életét a XIII. századtól a *központi hatalom helyett* elsősorban a *társadalmi autonómiák* működése jellemezte, és ez a jövő szempontjából igen fontos tényező. Ezek az önkormányzati egységek a következők voltak: 1. a magyar nemesi vármegyék (szabad királyi városok); 2. székely székek; 3. szász székek. (A középkori román kenézség intézménye fokozatosan módosult, illetve tűnt el.) Mindhárom önkormányzati szervezet *törvényhozói, végrehajtói, közigazgatási joggal, vallási, kulturális téren, katonai kérdésekben* autonómiával rendelkezett. Mindhárom közösség tagjainak *kollektív jogai és kötelezettségei voltak, saját nemzetgyűlésük* működött és tisztségviselőik, felépítésük is hasonlóképpen alakult.

1. A *vármegyei önkormányzat* a XIII-XIV. században jött létre. Hatáskörébe tartozott a helyhatósági törvények meghozatala és végrehajtása, az igazságszolgáltatás, a tized szedése. A fejedelemség korában tovább fejlődött a magyar nemesi vármegyék önkormányzata: a közigazgatásban (állami és közrendészet, utak, építkezések, közérkölc, a harmincadszedő helyek felügyelete), a pénzügyi adminisztráció (adóbehajtás, pénzforgalom, állami monopóliumok ellenőrzése), a hadügy (nemesség és telekkato-

naság hadbaállítása) terén. 1691-1848 között még érvényben voltak a helyhatósági törvények. Az osztrák önkényuralom 1849-ben eltörölte, majd az októberi diploma visszaadta a belső autonómiát. 1867-ben a kiegyezéssel, a vármegye rendszer bevezetése a helyi önkormányzat rovására történt.

2. A székeli rendszer (Maros-, Udvarhely-, Csík-, Gyergyó-, Kászoni-, Sepsői-, Kézdi-, Orbai-, és Aranyosszék) a XIV. században alakult ki. A közigazgatási szabályokat a statútumok és községi szabályrendeletek rögzítették. Megalkotásukban a közösség valamennyi tagja résztvett, törvényhozásukat a legmesszebbmenően tiszteletben tartották. Az első székely jogrendszer 1555-ben 88 szakaszban foglalta össze a perekkel, birtok-, büntető-, magán-, kereskedelmi joggal, hadügyi és közigazgatási kérdésekkel kapcsolatos törvényeket. Évi *nemzetgyűléseit* az udvarhelyi kapitány hívta egybe. A székely autonómia Bethlen Gábor korában – többek között a jobbagyság megjelenésével – indult felbomlásnak. Mária Terézia új adótörvénye, a határőrség megszervezése mind a székelység sérelmére történt. A kiegyezés után a székelység *intézményrendszere* kiépítésével, megerősítésével védekezett a központosítási törekvésekkel szemben. Ezek jelentős részét egészen 1947-ig fenn tudta tartani.

3. *A szász universitas* önkormányzati rendszerének letéteményesei 1359-től a választott tisztségviselők voltak. Vámmenteséget élveztek. Az autonómia a városaikra és az egyházra is vonatkozott. 1609 után jelképesen, 2000 porta után fizettek adót. 1651 után a fejedelemség javára jogi függetlenségük némi csorbát szenvedett. Például megengedték, hogy a szász városokban mások is vásároljanak házat. Ennek ellenére 1848-ig a helyhatósági törvényeket a szász nemzet minden egyes tagjára érvényesíteni tudták.

Az autonómia eszméje Erdélyben a XIV-XIX. században búvópatakként állandóan jelen volt. Ekkorra datálódik a *transylvánizmus*, az erdélyiség születése. Hívei abból indultak ki, hogy Erdély földrajzilag, történelmileg, kulturálisan különálló egység volt, s ezt a jövőben is őrizni kell. A dualizmus korszakában a magyar, a székely, a román, a szász és a német – legalábbis e népek többsége – egyaránt ezt vallotta. 1920 után az erdélyi német nemzet számára az 1930-as évekig *kisebbségi ideológia* és *irodalmi irányzat volt, a transylvánizmus*, a románság számára azonban legfeljebb az utóbbi, ugyanis nagyobb volt bennük a többi románnal való összetartás tudata, mint a transzilván gondolat.

1918. december 1-én az erdélyi románok képviselőinek határozata kimondta Magyarország 26 megyéjének csatlakozását Romániához, majd 11-én a román király Bukarestben szentesítette mindezt. Felemás döntés volt, például a gyulafehérvári határozat teljes nemzeti szabadságot ígért Erdély népeinek, s a terület önkormányzatát helyezte kilátásba az alkotmányozó nemzetgyűlésig, de az kimaradt belőle, hogy Erdély önkormányzata ügyében a végleges döntés a magyarok és németek részvételével hozzák meg.

Kelet-Magyarország, azaz Erdély és a Partium kormányzásával Maniuval az élen a 12 erdélyi román politikusból álló Kormányzótanácsot bízták meg. Bukarest azonban kivonva a külügyet, hadügyet, pénzügyet, a posta, vám, vasút ügyét, azonnal korlátozta a jogkörét.

Valóságos kettős hatalom alakult ki. Az ütöképes székely hadosztályt szélnek eresztette Magyarország kommunista kormánya, és az óromániai román hadsereg igazi megszállóként viselkedett Erdélyben. Bevezette az ostromállapotot, cenzúrát, gyülekezési tilalmat, katonai rekvirálást, internálást, sőt: a botütést, a derest.

A Kormányzótanács 1919. január 23-i 1. számú dekrétuma kimondotta ugyan, hogy a hivatalos nyelv a román, de biztosította a többi nyelv szabad használatát az élet minden területén, így a helységneveken is. Igaz, csak addig, amíg elkészül a román helységnévtár. Azt is ígérte: nem nyúlnak hozzá a magyar intézményekhez. Ez az első

néhány hónapban így is volt, azután még abban az évben kártérítés nélkül elfoglalták a kolozsvári egyetemet, 50 épületével együtt. Szeptember 30-a után kiparancsolták a magyar színházat is az épületéből, amely a nyári színpadra volt kénytelen átköltözni.

A Kormányzótanács azt az álláspontot képviselte: az egyházi iskolák legyenek az anyanyelvű oktatás szinterei, de a tanács felosztása után azonnal hozzákezdtek az egyházi iskolák államosításához. A megszállás első hónapjaiban – 1919. március 24-én – megszületett a 12. pontos *Az erdélyi három nemzet uniójának alapelvei* című, eredetileg Maniunak szánt memorandum. Ennek legfontosabb mondandói:

[...] Erdély három nemzetének: a magyar, a román és a szász nemzetnek közös nagy érdeke: a közrend, személy- és vagyónbiztonság, a vallás- és lelkiismereti szabadság, a nyugodt kulturális és gazdasági fejlődés, a valódi szabadság és demokrácia védelme s Erdély vérel szentelt földjének jövő boldogsága érdekébe szoros, fölbonthatatlan unió és szövetség.

[...] Külpolitikai kérdésnek tekintik, hogy mely területek tartozzanak Erdélyországhoz.

[...] A három nemzet 24 tagból álló kormányzótanácsot alkot, mely 10 román, 10 magyar és 4 szász tagból áll.

[...] A kormányzótanács tagjai töltik be részben miniszteri, részben államtitkári minőségben a szervezendő 12 tárcát, melyből 5 a román, 5 a magyar és 2 a szász nemzetnek jut.

[...] Mindazon szentesített törvények és egyéb jogszabályok, melyek Erdély területén 1918. október 31-én érvényben voltak, továbbra is teljes változatlansággal érvényben maradnak, azzal az egyetlen eltéréssel, hogy mindazok a jogok, funkciók és hatáskörök, melyek a tételes törvények értelmében eddig a királyt és a magyar kormányt illették meg, a törvényhozás további intézkedéséig a kormányzótanácsra szállanak át.

[...] A kormányzótanács megalakulásától számított 15 napon belül egybehívja az erdélyi országgyűlést akként, hogy az legkésőbb három hónapon belül összeüljön. Az országgyűlésre a választott képviselőkön kívül ülési és szavazati joggal meghívhatnak az erdélyi egyházak püspökei és egyházmegyéenként egy-egy világi főemberük.

[...] A kormányzótanács a következő törvényjavaslatokat terjeszti az országgyűlés elé: a) Erdély törvényhozó szerveinek organizációjáról és Erdély címerének, színeinek, valamint a három nemzet jelvényeinek használatáról; b) az általános választójogról; c) az agrárreformról; d) a nemzetiségek egyenjogúságáról szóló 1868. évi törvény megváltoztatásáról, mely az unióban szövetkezett három nemzet jogainak és méltóságának megfelel; e) a vármegyéknek a nyelvhatárokkal lehető összhangban való kikerekítéséről, ezzel kapcsolatban a közigazgatási és igazságszolgáltatási területek és választókerületek szoros összefüggésbe hozataláról.

[...] Erdélyi állampolgárok, azok, akik a) 1918. október 31-e előtt Erdély területén születtek, vagy itt közhivatalt viseltek; b) akiket a törvényhozás honfíúsít; c) az a) és b) alattiak törvényes leszármazói; Erdély területén csak az erdélyi állampolgárok viselhetnek közhivatalt, gyakorolhatnak politikai jogokat, bírhatnak ingatlant, lehetnek törvény által alkotott testületek és társadalmi egyesületek tagjai, valamint nyilvános számadásra kötelezett vállalatok igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjai s tisztviselői.

Jászi Oszkár 1918-ban jól látta: az Osztrák-Magyar Monarchia területén nem lehet homogén nemzeti államokat kialakítani. Ezért a Monarchiát, de csakis a Monarchiát kell föderalizálni. Erdély Magyarország része lenne, ahol az egyes nemzetiségek kantonális autonómiával rendelkeznének. 1944-ben Bajcsy-Zsilinszky Endre *Magyarország föderatív* átszervezéséről készített politikai iratot: Szlovákia társországgént egyesülhetne Magyarországgal, Délvidék, Kárpátalja és Erdély autonóm területként. Az erdélyi országgyűlésen paritási alapon vennének részt a 2 román, az 1 magyar-székely és az 1 szász kanton képviselői. Bajcsy-Zsilinszky a német és a szovjet veszélyt egy közép-európai laza államszövetséggel szerette volna elhárítani.

Az erdélyi autonómia és a föderáció (konföderáció) összekapcsolása másoknál is fellelhető. Az Amerikai Egyesült Államok elnökéhez, Wilsonhoz közelálló Chaerles Seymour 1918-as tervezetében Erdély önálló államként csatlakozott volna a Magyarországból, Ausztriából, a Szerb-Horvát-Szlovéniából, Erdélyből, Csehországból, Oroszországból, és Lengyelország-Ruthéniából összetevődő szövetséghez. Kós Károly, Paál Árpád, Zágoni István *Kiáltó Szó* című politikai röpirata három évvel később egy közeli és egy távoli programot tartalmazott: 1. A Gyulafehérvári Határozatok és a nemzetközi kisebbségi szerződés érvényesítése Romániában (mindkettő biztosította a magyar nyelvhasználatot a közigazgatásban, igazságszolgáltatásban, a kulturális és egyházi autonómiát és a számarányuknak megfelelő részvételt a kormányban); 2. az Európai Egyesült Államok keretei között *Erdély* föderalizálása.

Ennek a még reményekre jogosító átmeneti állapotnak vetett véget 1920. június 4-én a trianoni békeszerződés. Ezzel Erdélyben az állampolgárságot cserélt, de nem szülőföldet.

Először nyilvánosan 1921. január 23-án Kós Károly, Zágoni István és Paál Árpád fogalmazta meg a *Kiáltó Szó* című röpiratukban, hogy: *Elég a passzivitásból! Kós Károly lírai szavai látéletet adtak, de gyógymódot is. „...Az imádkozás ideje letelt, és el az átkozódás ideje is. Az álmodozásnak is vége, és a sírásnak is... dolgoznunk kell, ha élni akarunk, és akarunk élni, tehát dolgozni fogunk...Kiáltom a jelszót: építenünk kell, szervezkedjünk át a munkára... Kiáltom a célt: a magyarság nemzeti autonómiája.”*

Zágoni István jogász és hírlapíró arra a kérdésre, hogy *Mit kíván az erdélyi magyar nemzet?* szintén azt felelte: nemzeti autonómiát magának és Erdély többi nemzetének. A magyar nemzeti élet irányítását a demokratikus úton megválasztott kolozsvári nemzetgyűlésre bízta.

A nemzeti autonómia hatáskörbe tartozna: 1) a nemzeti vagyon gyarapítása, védelme – tehát a gazdasági önállóság, 2) az anyanyelvű iskolák fenntartásának kizárólagos joga – már 20 tanuló esetén iskolatartás, 3) a rendfenntartás, tehát saját csendőrség, katonaság.

Az erdélyi Iuliu Maniu kormányzása idején (1928-1932) enyhült a nemzetiségellenes román politika. Magyar politikusok és jogügyi szakemberek ekkor dolgozták ki, szintén a már említett határozatra hivatkozva a „székely közületi autonómiá”-t.

A két világháború között számtalan, a térség átalakítására, föderalizálására, szövetségi rendszerek létrehozására vonatkozó hazai, magyar illetve francia, angol stb. tervezet született: elkerülendő a rossz békekötés következményeként fenyegető új világháborút. Az 1930-as évek végén a megélénkülő titkos diplomáciában többek között Habsburg Ottó vázolt fel ilyen tervezetett; majd Churchill próbálkozott a háború alatt megrajzolni a régió új térképét, új államszövetségekkel.

A II. világháború idején Bajcsy-Zsilinszky Endre Magyarország föderatív átszervezéséről készített politikai iratot: Szlovákia társországgként egyesülne Magyarországgal, Délvidék, Kárpátalja és Erdély pedig autonóm területként. A magyarországi föderáció területén a nemzetiségeknek kollektív jogokat biztosítanának. Az erdélyi országgyűlésen paritási alapon vennének részt a 2 román, 1 székely és 1 magyar kanton képviselői. A magyarországi parlamentbe választott képviselőiket küldenék el a közös ügyek intézésére. Jászi és Bajcsy-Zsilinszky „Keleti Svájc”, azaz Erdély, a magyar állam keretén belül maximális közigazgatási önállósággal rendelkezett volna, majdnem ugyanúgy, mint Kossuth idején.

1944-1946 között többször is kapott biztatást ez az irányzat. Biztatott a Szovjetunió, hogy ti. az 1944. november 14-én Észak-Erdélybe bevezetett, szovjet katonai irányítás alatt álló román-magyar kormányzati formát egész Erdélyre kiterjesztik. Biztatott a Román Kommunista Párt is: Magyarország ugyebár mint „utolsó csatlós” az etnikai

viszonyoknak megfelelő határkiigazításokra nem számíthat, de a párt Erdély önkormányzatára törekszik. Könnyen kitalálható: mindenekelőtt a párizsi béketárgyalások idejére kellett meggyőzni a Nyugatot, Magyarországot, a romániai magyarságot: nem a határmódosítás, hanem a legteljesebb egyenjogúságot garantáló politika oldja meg a nemzetiségi kérdést. Az ígéretekkel megnyert – becsapott – Magyar Népi Szövetség pedig népszerűsítette a Groza-i vámuiót, és kidolgozta 1946-ban a kimondatlanul Erdély közigazgatási autonómiáját biztosító nemzetiségi törvénytervezetet. Ez például a 65%-ban nemzetiség által lakott vidékeken lehetővé tette volna nemzetiségi körzetek kialakítását, és azt, hogy az ugyancsak ilyen arányú népességgel bíró szomszédos megyék közös vezető szövet hozzanak létre.

1945-ben erdélyi szociáldemokraták készítették el az alábbi, az autonóm Erdélyre vonatkozó tervezetet, akik erre közvetlen biztatást 1944 őszén kaptak a szovjet katonai parancsnokságtól. Ekkor ugyanis – lásd azt a dokumentumot, amelyet ugyanezen év nyarán készített el a Litvinov vezette munkacsoport – elképzelhetőnek találták, hogy Magyarország és Románia között létrejöjjön egy önálló erdélyi állam, természetesen a szovjet befolyási övezet részeként, s a balkáni politika hídfőállásaként. Ezt hangsúlyozták egyébként az amerikai elemzések is, amelyekből kitetszik: a Szovjetunió kártyalapjai között szerepelt egy autonóm, vagy önálló Erdély is. Ami az erdélyi magyar és román szociáldemokraták tervezetét illeti, az autonómiát rugalmasan kezelték – számításba véve a nemzetközi tényezőket is –, amint annak utolsó fejezete is mutatja. Részletezve:

Erdély, mint független állam csak föderatív, szövetséges köztársaság lehet: „Erdély Szövetséges Köztársaság” elnevezéssel. A szövetséget három egyenrangú fél: a román, a magyar és a német alkotja. A szövetségi alkotmányba bele kell foglalni, hogy a három erdélyi nép egymással teljes egyenjogú nemzetet alkot. Tehát minden nép nemzeti szabadságot élvez, és saját maga intézi belső ügyeit. Kizárólag a közös központi állami igazgatást intézi együttesen a három nép, illetőleg annak központi alkotmányos képviselője.

Erdélynek évszázadokon keresztül országgyűlése volt. Az országgyűlés az Erdélyi Szövetséges Köztársaságban is fenntartandó.

Az államfő a köztársasági elnök. Az államigazgatás központi igazgatási szerve a szövetségi tanács. Az Erdélyi Szövetséges Köztársaság elnöke egyúttal a szövetségi tanács elnöke is. Vagyis más szóval az államfő és a kormány feje azonos személy.

Az Erdélyi Szövetséges Köztársaság elnökét az országgyűlés választja. Ugyancsak az országgyűlés választja a szövetségi tanács tagjait is. Az Erdélyi Szövetséges Köztársaság alkotmányában ki kell nyilatkoztatni, hogy a három nyelv: a román, a magyar, és a német teljesen egyenlő jogú a közhivatali érintkezésben. Részletesen, alaptörvénnyel kell szabályozni a nyelvhasználat kérdését. Majdnem szóról-szóra át kell venni az 1863-1864 évi nagyszabeni országgyűlésen megszavazott, és I. Ferenc József által szentesített erdélyi nyelvtörvényt.

Külön alaptörvénnyel kell rendezni a független Erdély területének közigazgatási, törvényhozási felosztását. Itt szintén irányadóak lehetnek az 1863-1864. évi erdélyi országgyűlés munkálatai. Az erdélyi törvényhozási rendszer sok tekintetben hasonlít a svájci kantonrendszerhez. A cél az, hogy az adott helyzetnek megfelelően, az egy nemzetiségűek kisebb vagy nagyobb törvényhatóságaiiban a kisebbség védelmét intézményesen biztosítani lehessen. Az Erdélyi Szövetséges Köztársaság semlegességét az új Nemzetközi Biztonsági Szervezet és annak tagállamai külön-külön is garantálják. Éppen ezért általános hadkötelezettsége az Erdélyi Szövetséges Köztársaság állampolgárainak nincs. Fegyveres polgárőrség biztosítja az állam belső rendjét és békéjét.

A Szövetségi Tanács székhelye Kolozsvár.

A Független Erdély zászlójának színei: kék és arany. E mellett az állami zászló mellett minden nép szabadon használhatja saját nemzeti zászlaját.

Az Erdélyi Szövetséges Köztársaság területe azonos a régi történelmi Erdély területével.

Az autonóm Erdély Magyarország keretén belül

Erdély autonómiája megvalósítható a demokratikus Magyarország keretében is. Erdély Magyarországhoz való tartozása esetén, nem autonóm tartománya, hanem társországa lenne a demokratikus Magyarországnak. Az erdélyi románság és németség, amennyiben ez utóbbról külön nemzetközi egyezmény nem történik, társnemzetei lesznek a magyar nemzetnek a teljes egyenjogúság alapján. A két ország kapcsolatát szerződés határozza meg, amely szerződést az új Nemzetközi Biztonsági Szervezet és annak tagállamai is garantálják. Magyarországnak és Erdélynek azonos az államfője. Közös ügyek: hadügy, pénzügy, külügy. Mindkét országnak külön országgyűlése és külön kormányja lesz. A két állam közös ügyeitől eltekintve – a Független Erdéllyel kapcsolatban az előző fejezetben kidolgozott alkotmányjogi alapelvek – ebben az esetben is irányadók lesznek.

Az autonóm (önálló) Erdély Románia keretében

Itt is csak az lehet az álláspont, mint Magyarországgal kapcsolatban. Romániában ne autonómiát kapjon Erdély, hanem mint független állam, „reálunióba” kerüljön Romániával. Románia jelenlegi államformája alkotmányos királyság. Ha ez az államforma megmarad, akkor a független Erdély államfője is a román király. A történelmi múlt kedvéért a román király felveszi az „Erdélyi fejedelme” címet. Szerződés szabályozza Románia és Erdély viszonyát, amelyet az új Nemzetközi Biztonsági Szervezet és annak államai külön-külön garantálnak. Mindkét országnak külön országgyűlése és kormánya lesz. Általában ugyanaz lesz a helyzet, mintha Erdély Magyarországgal lenne reálunióban.

Az önálló (autonóm) Erdély egy harmadik állam keretében

Ebben az esetben még fokozottabban kell hangsúlyoznunk, mint az előző két fejezetben, hogy Erdély ne autonóm tartományként, hanem független államként kezeltesék. Erdélyt történelmi múltja, földrajzi fekvése, népességének kultúrája és arányszáma egyaránt predesztinálja arra, hogy ne autonóm tartomány, hanem mint külön, önálló állam szerepeljen egy harmadik állammal kapcsolatban. Akár a Szovjetunióról, akár egy délszláv államról van szó, ez kell, hogy legyen az álláspont. Erdély a Szovjetunióban csakis tagállam, a délszláv államban csakis szövetséges állam lehet.

Napjainkban, ha nem is a két világháború közötti időszakra jellemző meglehetősen erőteljes mozgalomként, de értelmiségiek, politikusok ismét foglalkoznak a kérdéssel. Álláspontjuk: Erdély ide vagy oda csatolása, megosztása, lakosságcsere nem megoldás. A közös Európa, az európai integráció bármilyen formája elképzelhetetlen az erdélyi kérdésnek, mint potenciális válságócnak rendezése nélkül.

Lipcsey Ildikó

„Mert Magyarországon mindenki haragszik ideiglenesen a képviselőkre így ciklus közben – lévén az összes kabátos lakosság két válfajra osztható. Olyanok, akik bent vannak a parlamentben s olyanok, akik kiszorultak a parlamentből...”

Mikszáth Kálmán